

Ideał sportowej rywalizacji, mitologia skoncentrowana na sukcesach i upadkach półboskich herosów, poezja liryczna wyrażająca najgłębsze emocje jednostki – to tylko kilka przykładów wielkich zjawisk kultury europejskiej, które wywodzą się z greckiej kultury czasów archaicznych, z czasów między Homerem a epoką Peryklesa. Gdyby szukać dla tych zjawisk wspólnego mianownika, wskazać by trzeba na połączenie wybujałego indywidualizmu z duchem rywalizacji, na ambicję wyróżnienia się na tle całej wspólnoty w rywalizacji pomiędzy najwybitniejszymi jej przedstawicielami. Wspomniane wyżej wielkie zjawiska kultury mają bowiem swe korzenie ideałach, ale i w stylu życia bardzo konkretnej grupy społecznej, a mianowicie arystokracji greckiej epoki archaicznej. Badaniu stylów życia i systemów wartości tej grupy poświęcony będzie ten projekt.

Skupimy się na bardzo wielu aspektach tego zagadnienia. Interesować nas będą materialne atrybuty statusu greckich elit, np. zwyczaje dotyczące formy pogrzebu greckiego arystokraty, ale także arystokratyczna etyka erotyczna, reguły sportowej rywalizacji, czy zasady organizacji całonocnej arystokratycznej biesiady, zwanej sympozjonem. W każdej z tych dziedzin prestiż arystokraty kształtował się w stałej rywalizacji z równymi sobie arystokratami. Nie tylko sportowe igrzyska, ale i sympozjon to nic innego, jak seria sformalizowanych konkursów, w których rywalizuje się manifestując swoje mistrzostwo w umiejętnościach ściśle kulturalnych – od biesiadnych konkursów improwizacji poetyckiej po niemającą praktycznego zastosowania umiejętność rzutu dyskiem na odległość.

W realiach greckich o osiągnięciu najwyższej pozycji społecznej decydowała nie wielopokoleniowa szlachecka genealogia, ogromne bogactwo, czy odrębny status prawny, ale odpowiednio spektakularny styl życia, którego kluczowym elementem było opanowanie różnych umiejętności kulturalnych. Ponieważ zaś do pozycji arystokraty aspirować mogli niemal wszyscy majątni obywatele greckich *poleis*, arystokratyczną kulturą pasjonowali się Grecy niezależnie od ich aktualnej pozycji majątkowej. Kultura ta łączyła więc w sobie cechy kultury wysokiej i kultury ludowej, przekazując tę uniwersalną atrakcyjność wyrastającym z niej zjawiskom kulturalnym epoki klasycznej, takim jak teatr attycki. Najważniejsze źródła greckiej klasycyzacji wyrastają więc m.in. z systemu wartości oraz stylu życia archaicznej greckiej arystokracji.